

El nom sí que fa la cosa

Estat autònom, regió, realitat nacional, nacionalitat, nació... Són conceptes amb els quals s'ha definit o intentat definir Catalunya pràcticament durant els darrers cent anys. Les definicions més agosarades mai han sobreviscut les negociacions amb els governs de torn espanyols. Queda clar que per Espanya, republicana o monàrquica, el nom sí que fa la cosa si és per definir Catalunya.



Manuela de Madre, Pasqual Maragall, José Luis Rodríguez Zapatero, Artur Mas i Joan Saura celebren l'aprovació de la proposta de nou Estatut de Catalunya al Senat.

Qualsevol llei bàsica d'una comunitat política (estat, regió, nació, etc.) comença el seu articulat, com és lògic, per la definició del subjecte polític. Es a dir, explicant quin és el col·lectiu sobre el qual s'aplicarà aquella llei de lleis (Carta Magna, Constitució, Estatut...). Ho fa la Constitució espanyola, en el seu article preliminar i també ho fa l'Estatut que el dissabte 18 de juny se sotmetrà a referèndum a Catalunya. Vist, doncs, això, és indis-

cutable la importància que té la definició del subjecte polític, ja que d'aquesta conceptualització se'n despendrà tot el model polític i competencial.

El consol del preàmbul. Després de tres projectes d'Estatut i de tres estatuts, Catalunya encara no ha pogut aconseguir definir-se com a nació, malgrat que totes les forces polítiques del Parlament català, excepte el PP, considerin com a tal aquest territori.

De moment, però, aquest concepte continua en exclusiva en la Constitució, i referit a la "indissoluble unitat de la Nació espanyola", en el seu article 2.

Val a dir, però, que per primer cop la paraula "nació" apareix en un text aprovat per unes Corts espanyoles i es refereix a Catalunya. Això sí, no és en l'articulat de l'Estatut, com reivindicaven inicialment els partits nacionalistes catalans, sinó que apareix al preàmbul. I hi apareix de manera indirecta, quan

Evolució de la definició de Catalunya

PROJECTE D'ESTATUT DEL 1931

(Estatut de Núria)
Aprovat en referèndum a Catalunya, cens universal masculí

TÍTOL I.

ART. 1. Catalunya és un **estat autònom dins la República espanyola.** [...]

ART. 2. El poder de Catalunya emana del poble i el representa la Generalitat.

ESTATUT DEL 1933

Resultat de la proposta del 1931 després de ser negociada al Congrés de Diputats de Madrid

TÍTOL I. DISPOSICIONS GENERALS

ARTICLE 1. Catalunya es constitueix en **regió autònoma, dins de l'estat espanyol**, d'acord amb la Constitució de la República i aquest Estatut [...].

PROJECTE D'ESTATUT DEL 1978

(Estatut de Sau)

DISPOSICIONS GENERALS

ARTICLE 1

1. Catalunya, com a expressió de la seva realitat nacional i per accedir al seu autogovern, es constitueix en Comunitat Autònoma d'acord amb la Constitució i amb aquest Estatut, que és la seva norma institucional bàsica.
2. La Generalitat és la institució en què s'organitza políticament l'autogovern de Catalunya.
3. Els poders de la Generalitat emanen del poble.

ESTATUT DEL 1979

Resultat després de les negociacions amb el Govern espanyol. Aprovat en referèndum per sufragi universal

TÍTOL I. ARTICLE 1

1. Catalunya, com a **nacionalitat** i per accedir al seu autogovern, es constitueix en comunitat autònoma d'acord amb la Constitució i amb aquest Estatut, que és la seva norma institucional bàsica.
2. La Generalitat és la institució en què s'organitza políticament l'autogovern de Catalunya.
3. Els poders de la Generalitat emanen de la Constitució, d'aquest Estatut i del poble.

PROJECTE D'ESTATUT DEL 2005

Aprovat pel Parlament de Catalunya, dit per alguns dirigents polítics, Estatut de Miravet

TÍTOL PRELIMINAR

ARTICLE 1. LA NACIÓ CATALANA

1. Catalunya **és una nació.**
2. Catalunya exerceix el seu autogovern per mitjà d'institucions pròpies, constituïda com a comunitat autònoma d'acord amb la Constitució i aquest Estatut.

ARTICLE 2. LA GENERALITAT

1. La Generalitat és el sistema institucional en què s'organitza políticament l'autogovern de Catalunya. [...]
4. Els poders polítics de la Generalitat emanen del poble de Catalunya i s'exerceixen d'acord amb el que estableixen aquest Estatut i la Constitució.

ESTATUT DEL 2006

Text aprovat a les Corts espanyoles el maig del 2006

TÍTOL PRELIMINAR

ARTICLE 1. CATALUNYA

1. Catalunya, com a **nacionalitat**, exerceix el seu autogovern constituïda en comunitat autònoma d'acord amb la Constitució i amb aquest Estatut, que és la seva norma institucional bàsica.

ARTICLE 2. LA GENERALITAT

1. La Generalitat és el sistema institucional en què s'organitza políticament l'autogovern de Catalunya. [...]
4. Els poders de la Generalitat emanen del poble de Catalunya i s'exerceixen d'acord amb el que estableixen aquest Estatut i la Constitució.

explica que el Parlament de Catalunya “recollint el sentiment i la voluntat de la ciutadania de Catalunya, ha definit Catalunya com a nació d’una manera àmpliament majoritària”, i que aquesta apreciació de la cambra catalana, explica el preàmbul, queda reconeguda ja en la Constitució espanyola, en l’article segon, quan parla de “nacionalitat”. Roda el món i torna al born.

Normalment, els preàmbuls serveixen per a presentar uns principis generals i uns valors a partir dels quals es construeix el corpus de l’articulat de la llei base. Per tant, és significatiu que en el preàmbul de l’Estatut s’hagi inclòs part de la definició del subjecte polític. És, doncs, un reflex de les dificultats que els negociadors catalans han tingut per incloure la definició inicial “Catalunya és una nació” (article primer del projecte d’Estatut aprovat pel Parlament de Catalunya el setembre de 2005). I també és un reflex dels equilibris redaccionals per dir allò que es voldria dir però que no es pot dir en l’articulat. Un detall d’aquesta filosofia funambulista és l’extensió del preàmbul. L’extensió del de la Constitució espanyola és d’encara no 150 paraules. El del nou Estatut de Catalunya és de gairebé 650 paraules.

Cap definició no ha tornat de Madrid. L’escapçament de l’article primer del projecte d’Estatut de Catalunya aprovat pel Parlament, el que definia aquest territori com a “nació”, no és una novetat. De fet, tradicionalment, cap proposta d’Estatut feta a Catalunya no ha evitat mai la retallada substancial en el seu procés de negociació a Madrid.

L’Estatut del 1932, durant la II República, ja va ser producte d’una retallada tant o més important del projecte inicial que en el cas de l’actual nou Estatut. També especialment pel que fa a la definició de Catalunya. Si el projecte d’Estatut elaborat el 1931, aprovat en aquella ocasió àmpliament en un referèndum (llavors només amb el vot masculí), proposava a l’article primer definir Catalunya com “un Estat autònom dintre la República espanyola”, finalment, el text aprovat per les Corts espanyoles va tornar de Madrid amb la definició de “regió autònoma, dins de l’Estat espanyol”. La pressió pel pas-



El Saló de plens del Parlament de Catalunya. La proposta d’Estatut aprovada pel 99,9% dels diputats de la cambra, el setembre de 2005, definia Catalunya, en l’article primer, com a nació.

sat recent d’una dictadura militar i la inestabilitat de la incipient II República van fer tirar enrere la reivindicació del catalanisme polític. També era molt recent el fracàs de la proclamació de l’efímera República Catalana, el 14 d’abril de 1931 feta per Francesc Macià. Aquell gest significà, això sí, un trencament de les dinàmiques continuïstes autonomistes de caràcter monàrquic i la irrupció d’un moment constituent nou, que comportà la renúncia a la república catalana a canvi de la instauració d’un govern autònom, amb la recuperació de la Generalitat.

Tot i les renúncies, i malgrat ser un moment de grans esperances i expectatives, el de la Generalitat republicana, l’Estatut de Catalunya aprovat el 1932 va tenir una vida tortuosa i més aviat efímera. Amb els Fets d’Octubre de 1934, fou suspès pràcticament en la seva totalitat, fins després del triomf electoral de les esquerres, el 1936. Però l’ excepcionalitat de la guerra va servir perquè el poder central en retallés gran part de les seves competències, i això quan encara no havia estat desplegat ni de bon tros.

El sacrifici de la transició. Les aspiracions catalanes també van ser retallades el 1979. Així, la definició de Ca-

talunya va anar a Madrid, com a projecte, en forma de “realitat nacional” (en l’article 1.1. del text redactat per la Comissió dels 20, al parador de Sau). I va tornar, com a text aprovat, en forma de “nacionalitat” (article 1 de l’Estatut actual vigent). El concepte final per definir Catalunya és el que va encunyar la Constitució espanyola. Va ser el punt de trobada entre les dures pressions dels poders d’un estat hereu directe del franquisme i de les reivindicacions d’un catalanisme debilitat per quaranta anys de dictadura.

De manera que, de nou, el catalanisme polític va sacrificar les seves expectatives i demandes per facilitar la consolidació d’una transició cap a la democràcia a Espanya.

Val a dir que la proposta d’Estatut que se sotmetrà a referèndum aquest diumenge 18 de juny ha aconseguit salvar en l’articulat parcialment una de les aspiracions, pel que fa a definició del subjecte polític i la seva organització, del text del projecte d’Estatut de Sau del 1978. En el text aprovat ara a les Corts espanyoles s’ha inclòs, en l’article 2.4: “Els poders de la Generalitat emanen del poble de Catalunya i s’exerceixen d’acord amb el que estableixen aquest Estatut i la Constitució”. Una millora respecte a l’Estatut del 1979, que feia servir la fórmula d’“Els poders de la Generalitat emanen de la Constitució, del present Estatut i del poble” i que s’acosta a la del projecte d’Estatut de Sau inicial, que deia, més concisament, “Els poders de la Generalitat emanen del poble”.

Des de 1931, fins ara, Catalunya ha intentat ser un estat autònom dintre la República espanyola, i acabà sent una regió autònoma; el 1978 va voler ser una realitat nacional i va acabar sent una nacionalitat, i finalment ha intentat ser una nació i s’ha quedat, de nou, en nacionalitat (això sí, amb el reconeixement en el preàmbul, fora de l’articulat, que el Parlament català diu que és una nació).

Són 75 anys discutint pel nom de la cosa. I, vist el resultat confús, res fa pensar que el nou Estatut de Catalunya, si finalment l’aprova la ciutadania, tanqui aquest debat.

Paciència i anar fent.

Enric Rimbau